

Jette Rygaards translokationstale

Taler

Jette Rygaard
Rektor for Vesthimmerlands
Gymnasium

Dato

28. juni 2024

Sted

Vesthimmerlands Gymnasium

1 Indledning

Kære dimittender

Hjerteligt tillykke med eksamen. I nåede i mål, og kan nu skrive “student” på
5 jeres virtuelle visitkort på de sociale medier. I har fejret det grundigt de sidste
dage. Når rusen har lagt sig, skal I unde jer selv at reflektere over, hvad I har med
herfra – og så i øvrigt give god plads til at drømme om, hvad fremtiden skal
bringe. Og I må gerne være ambitiøse! Det lille undseelige stykke papir med
ministeriets vandmærke, som I modtager om lidt, åbner nemlig ufattelig mange
10 døre til videre uddannelse, uanset om den sidste måned er gået som I håbede,
eller om der har været bumps på vejen.

I har brugt mange år på at gå i skole. Man kan vel godt tillade sig at spørge, hvad
det egentlig er, I har lært. Og nej, jeg synger ikke med i koret om, at I ikke har
15 lært noget, at ungdommen er mere overfladisk og doven end tidligere
generationer. I er nemlig propfulde af viden – både faktuel viden og forståelse
af, hvordan viden skal omsættes til handling.

Rank blot ryggen og bær jeres hue med stolthed.

20

Verden har brug for viden

Jeg bliver helt benovet og imponeret når jeg læser i jeres studieplaner, hvad I har
arbejdet med de sidste to/tre år. Nogle af jer er velbevandrede i
sekvensbestemmelse af DNA og kender Crispr teknikken. Andre har i
25 samfundsfag haft fokus på en verdensorden i forandring, hvor nye stormagter
dukker op og vi taler om “det globale syd”. En del af jer har i engelsk arbejdet
med hvordan raceulighed stadig er et “brandvarmt emne i USA” og i filosofi har
I overvejet om kunstig intelligens kan have en bevidsthed.

Og så selvfølgelig: Det moderne gennembrud, funktioner af to variable, reaktionshastighedskinetik, Odysseen, buddhisme, den specielle relativitetsteori og alle de mange, mange andre emner, som altid har fyldt studenterhuen ud.

- 35 Det er ikke uden grund, at vi er stolte af jer. Vi tror på uddannelse, og at uddannelse skal gøre verden til et endnu bedre sted at være. I har nu fået et fundament for JERES bidrag til løsningen af verdens vilde problemer.

- Det er der så sandelig også brug for. Hovedpinerne tårner sig op: den globale
40 sikkerhedspolitik har svære vilkår med krige i både Ukraine og Mellemøsten, de danske fjorde lider og vi skammer os over fortsat at spise stenbiderrogn. Voldsomme regnskyl ændrer vores måder at leve på i både Danmark og i fjerne lande og selvom generativ kunstig intelligens har været en god ven for nogle af jer det sidste år, så ved vi også godt, at en rystet cybersikkerhed og veludviklet
45 teknologisk disruption lige nu gør os alle til preppere.

- “Engang troede vi på fremtiden” skriver journalisten Christian Bennike (Weekendavisen) – men nu står kriserne i kø, og de har ændret vores blik på politik, etik, økonomi... ja på os selv. Ikke ligefrem starten på et eventyr og de
50 drømme I skal give jer selv plads til at have.

- Det er lidt tankevækkende, at min – jeres forældres - generation lærte om konflikten i Mellemøsten da vi gik i skole. Vi lærte om årsagerne til stigningen af CO2-indholdet i atmosfæren og om bandekonflikter. Vi lærte om de selvsamme
55 problemer verden står med i dag. Men vi troede på en lys fremtid, også selvom vi overhovedet ikke løste problemerne.

Og nu findes de vilde problemer så på jeres to-do liste.

- 60 Men derfra, og til ikke at tro på fremtiden, ikke turde drømme... der er langt. Også FOR langt! For selvom vi indimellem bliver sortseere og fristes til at se hvordan alt går den gale vej eller at vi SÅ meget har “sovet i timen” i den vestlige verden, så er det heldigvis ikke hele sandheden. Viden har bragt og bringer os fortsat et bedre sted hen. Vi udvikler bæredygtige huse, forbedrer konstant
65 velfærden – også selvom økonomien halter i dele af sundhedsvæsenet – og antallet af mennesker, som sulter og lever i ekstrem fattigdom mindskes hvert år... så nej, de gode gamle dage var overhovedet ikke bedre end den verden vi lever i. Det giver heldigvis fortsat mening at drømme og tro på fremtiden.

Jeg kaldte problemerne på to-do listen for vilde. Det begreb har jeg lånt af Sigge Winther, som har skabt “Institut for vilde problemer”. Instituttet er i gang med at måle problemers kompleksitet eller “vildhed” om man vil, så vi kan få et sprog for hvilke problemer der er tamme og hvilke der er vilde. Ifølge instituttet er
 75 unges mistrivsel et vildt problem ligesom selvfølgelig håndteringen af klimakrisen er et vildt problem på den store klinge.

Sigge Winther peger på, at lige nu er det kritiske øjeblik, hvor vi skal handle på de vilde problemer. Med et begreb, der har dybe rødder i filosofien, kalder han
 80 det kairos. Ifølge Aristoteles er kairos det rette øjeblik, hvor kombinationen af både tid, sted og lejlighed er optimal. Så ifølge Sigge er det altså nu – ikke i morgen, ikke med næste generation – at vi skal finde de smarte, intelligente og nye svar på problemerne.

85 **At I nu har taget en studentereksamen, er et af de bedste svar, vi kan give på de mange problemer.** Men det lægger også et ualmindelig stort pres på jeres skuldre, og det kan synes helt urimeligt, at I skal levere på de dagsordener vi, den ældre generation, har skabt.

90 **At turde vælge**

Den tyske filosof Martin Heidegger har også “tygget på” begrebet kairos. Han definerer kairos som det eksistentielle øjeblik, hvor vi har muligheden for at træffe et afgørende valg – det øjeblik, hvor vi kan vælge vores egen skæbne og give vores liv mening.

95

Jeres kairos er i Heideggers forstand helt klart LIGE nu. I står i et vildt skelsættende øjeblik, hvor hver beslutning I tager, vil påvirke resten af jeres liv. I har flere muligheder end unge nogensinde før har haft, men der er altså også skyhøje forventninger til jer – både fra omgivelserne og fra jer selv. Det er ikke så
 100 underligt, hvis I indimellem bliver vægelsindede og synes det er svært at lægge langsigtede planer.

Andreas Odbjerg beskriver jeres situation så fint i sin danmarkssang: Hvad skal verden med sådan en som mig? I kan finde teksten på sangbladet. Vi skal ikke
 105 synge sangen, men første vers lyder:

*Måske jeg **burde** have en plan*

*Jeg tager det dag for dag
110 Jeg ved ikke hvad jeg laver
Der er folk der bygger rumraketter
For dem er livet ikke meget lettere
Jeg har lige lært at gå på hænder*

115 Odbjerg kan godt forstå den tvivl og usikkerhed der hersker i jeres baghoveder. Men han fortæller også, at alle har usikkerheden. Også dem der allerede har fundet deres "hylde" og nu bygger rumraketter. Og at det faktisk ikke gør noget at det forkromede overblik mangler.

120 Det djævelske ord "burde" – Måske jeg BURDE have en plan – er det der rammer jer igen og igen. Men hvem er det egentlig der siger, at den færdige plan skal ligge fremme på skrivebordet klar til at blive fulgt? Hvorfor er det ikke i orden blot at "tåge" lidt rundt uden retning i livet? Langsomt at blive erfaren. At leve i nuet... glædes over de små ting... vælte, slå sig lidt, men alligevel rejse sig
125 og komme videre.

Den lige vej gennem livet findes ikke. Den krogede og til tider stenede vej er derimod alfarvejen, vi alle må følge. Og nej, min generation valgte heller ikke rigtigt i første hug. Vi har også haft rigtig mange svinkeærinder.

130 Jeg er helt sikker på, at I gentagne gange selv har overvejet hvad I vil være. Grundlæggende er det bare det forkerte spørgsmål at stille. I skal i stedet spørge hvordan I vil leve.

135 Det enkle ord hvordan er nemlig afgørende for hvad I oplever, og faktisk tror jeg de mange valg i livet bliver meget lettere af det spørgsmål. Hvordan er bestemt af hvad I beslutter, ikke af jeres omgivers forventninger til jer. Hvordan læner sig op ad Odbjergs omkvæd, hvor han minder jer om, at I nok skal få styr på det, og finde den vej gennem livet, som passer til jer hver især. Ro på!

140 **At være en del af noget større/uden dit team er du ingenting**

I Odbjergs sang står fortælleren helt alene. Lidt forpjusket og usikker. Men det er bare ikke virkeligheden, selvom det godt kan føles sådan indimellem. I er en del af et fællesskab – heldigvis - og det fællesskab er jeres sikkerhedsline.

145 I kender garanteret historien om "Palle alene i verden". Palle vågner en dag og

opdager, at han er helt alene i verden. Først tænker han: “fedt” - nu kan jeg køre brandbil med udrykning og spise alt det slik jeg vil. Men der går ikke lang tid før han bliver ked af det. Der er ingen at læne sig op ad eller dele oplevelserne med. Heldigvis for Palle var det hele bare en drøm... og faktisk slet ikke en god en af slagsen.

Pointen er selvfølgelig, at frit valg på alle hylder ikke altid er lykken, men at alting bliver bedre, når blot vi gør det sammen. At vi alle sammen trives bedst ved at være en del af et større meningsfyldt fællesskab, hvor vi kan bede om hjælp, kan begå fejl uden at føle os udstillet, tale om tvivlen og usikkerheden og altid føle os værdsat. Det gælder både blandt venner, i uddannelsen og på arbejdspladsen.

Et amerikansk studie tegner et spændende billede af fællesskab og teamånd. Vi ved alle, at en dygtig kirurg skal have stået rigtig, rigtig mange timer med kniven i hånden. Men studiet viser, at hun også skal være en del af et godt team. Forskerne fandt nemlig, at uanset hvor dygtig kirurgen er, så falder succesraten til nybegynderniveau, hvis samme operation skal foretaget på et andet hospital, med et andet team.

Så uden dit team er du ikke i nærheden af at være god! Eller sagt mere direkte: Det hele handler ikke om dig, det handler nemlig også om os og det fællesskab vi har! Det har I også med fra gymnasiet, på både godt og ondt, og det er en mindst lige så vigtig del af eksamensbeviset som emnerne fra studieplanen. Det skal I holde fast i fremover, og huske at flette ind i drømmene for hvordan I vil leve livet.

175 **Hvad skal verden med sådan en som mig?**

Set udefra er der vist overhovedet ikke nogen tvivl om “hvad verden skal med sådan en som dig”, jf Odbjergs sang. I skal selvfølgelig IKKE vælge uddannelse fordi vi har “mangel på hænder” eller fordi vi alle taler om krise. I skal vælge uddannelse fordi I gerne vil fordybe jer i et område, fordi I vil være noget for nogen og udvikle jer både fagligt og menneskeligt. Og så skal I bare se, der er behov for jer alle.

Men set indefra er Odbjergs spørgsmål et helt andet, nemlig “er jeg god nok?” og “hvordan passer jeg ind?”. Svaret er, som også sangen angiver, at det ikke gør noget at have tvivlen og usikkerheden. Det skal nok gå alligevel.... **Tro nu bare**

lidt mere på jer selv.

190 Så læn jer tilbage og giv plads til drømmene. Vi har brug for jer, vi har brug for hinanden og nej, I behøver ikke gå den lige vej gennem livet.

Endnu engang hjertelig tillykke med huen.

195 1. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5129247/>

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

200 **Kildetype**
Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

205 <https://www.dansketaler.dk/tale/jette-rygaards-translokationstale-2024>

210

215

220